

בפלים לעולם, ועליהם נאמר סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר (תכנים ק"ה ח) :

חסלת פרשת פנחס

פרשת מטות

[א] וידבר משה אל ראשי המטות וגו', איש כי ידור גדר לה' (במדבר ל"ג). (א) ילמדנו רבינו כיצד קונמות ונדרים, (ב) כך שנו רבותינו (ג) קונם [שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך]. האומר לאשתו קונם שאני משמשך ה"ז בלא יתל דברו, שבועה [שאני ישן, קונם שאני מדבר, שאני מהלך, אסור, (ד) חומר בשבועות מבגדרים, ובנדרים מבשבועות. כיצד, קונם סוכה שאני עושה, לולב שאני נוטל, תפילין שאני מניח, בנדרים אסור להניח ולעשותן, אע"פ שהן מצות, ובשבועות מותר, לפי שאין נשבעין לעבור על המצות, (ה) אמר להן הקב"ה לישראל, הו' זהירין בנדרים, ואל תפרצו בהן, שכל הפורץ בנדרים, סופו למעול בשבועות, והמועל בשבועות כופר בי, (ו) ואין לו מחילה לעולם, שנאמר כי לא ינקח ה' וגו' (שמות כ"ז), (ז) וכתוב אחד אומר ונשבעת חי ה' וגו' (ויקרא כ"ג), אמר להם הקב"ה לישראל לא תהיו סבורים שמותר לכם לישבע בשמי אפי' באמת אין אתם רשאים לישבע בשמי, אלא אם יהיה כך כל מדות אלו, את ה' אלהיך תירא [ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע] (דברים י"ב), שתהא כשלשה אלו שנקראו וראי אלהים, אברהם איוב ויוסף. אברהם, דכתיב כי ירא אלהים אתה (בראשית כ"ב), ובאיוב כתיב תם וישר וירא אלהים וסר מרע (איוב א' א'), וביוסף כתיב את האלהים אני ירא (בראשית מ"ח), הרי את ה' אלהיך תירא. [ואותו תעבוד], אם אתה מפנה עצמך לתורה, ולעשות מצות, ואין לך עבודה אחרת, לכך נאמר ואותו תעבוד. ובו תדבק, (ח) וכי יכול אדם לידבק בשכינה, והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלת הוא (ויקרא כ"ד), אלא (ט) כל המשיא בתו לתלמיד חכם שקורא ושונה, והעושה לו פרקמטיא, והמהנהו מנכסיו, עליו נאמר ובו תדבק, אם יש כך כל הללו אתה יכול להשבע, ואם לאו אין אתה רשאי להשבע, מעשה (בהר) [בינאי] המלך אשר היה לו שני אלפים עיירות בהר המלך, וכולן נהרבו על שבועת אמת, (י) כיצד אדם אומר לחבירו בשבועה שאני הולך ואוכל כך וכך במקום פלוני, ואשתה כך וכך במקום פלוני, והיו הולכין ומקיימין את שבועתם ונחרבו, ומה הנשבע באמת כך, הנשבע לשקר על אחת כמה וכמה :

[ב] וידבר ה' אל משה לאמר, נקום נקמת בני ישראל [וגו'] וכלי הקדש וחצוצרות התרועעה בידו [במדבר לא א' ב']. (יא) ילמדנו רבינו כמה תקיעות תוקעין ערב שבת להבדיל את העם מן המלאכה, (יב) כך שנו רבותינו שלש תקיעות תוקעין להבדיל

הערות ותקונים

(א) 'ילמדנו רבינו, מוצא גם בנדפס זאת א', ובעל מדרש נמ"ר לא העתיק ההתחלה והחל מן הה"ד ונשבעת חי ה' אמר להם הקב"ה וכו' : (ב) כך שנו רבותינו, משנה נדרים י"ד ע"ב : (ג) קונם שאני ישן, הוספתי כמו שהוא במשנה שם ובמשנה ס"ז ע"ב, ועיין ב"ר' במשנה י"ז ע"ב שכתב קונם שאני ישן, בכולנו נרסיקן שאני בלא י"ד, ובשבועות נרסיקן שאני כו' ע"ב : (ד) חומר בשבועות מבגדרים ובנדרים מבשבועות כ"ד כו', תוספתא נדרים פ"א, ועיין בבלי נדרים י"ז ע"ב ובכ"ז שם : (ה) אמר להן הקב"ה, מוצא בליקטו ריש מסות רמז תשפ"ט בשם התנחומא, ומוצא במגורת ומאור סי' מ"א נ"ב בשם התנחומא : (ו) ואין לו מחילה לעולם, בנדפס ואין לו מחילה בשולס, ז"ל לעולם : (ז) וכתוב אחד אומר ונשבעת, מכאן החל בעל מדרש נמ"ר ריש מסות וידבר משה איש כי ידור גדר הה"ד ונשבעת חי ה', וראש המאמר כמו בתנחומא לא העתיק, ועיין הערה א' : (ח) וכי יכול אדם, סוטה י"ד ע"א כהונות ק"א : (ט) כל המשיא בתו לנח"ל, שכתב דף ס"ב : (י) כיצד אדם אומר כו', כ"ה גם בדפוס קאנעטלנטיאל ודפוס וויניציא ובכ"י ה' של אקספארד ובכ"י ספרדי גם במדרש נמ"ר הנובע מהתנחומא, והמדפוס ממאגנזבה השמיים זה והל"ג, ב"ן איש לאשתו בין אב לבתו (במדבר ל"ו) מה צלל אינו מפר אלא נדרים של עמי נפש ודברים שבינו לבניה, כך האב אינו מפר אלא על עמי נפש ושבינו לבניה. וואו לקוח מספרי משות פיסקא ק"ה. ועיין נדרים דף ע"ט ע"ב ובכ"ז שם : (יא) ילמדנו רבינו כמה תקיעות וכו', מוצא גם בנדפס זאת ב', אבל בעל המסדר את המדרש נמ"ר השמיים זה והחל בזה ב' במאמר ר' יהודה אומר : (יב) כך שנו רבותינו שלש תקיעות

את העם מהמלאכה, כיצד חזן הכנסת נוטל את החצוצרות (יג) ועולה לנג נבזה של עיר ותוקע, (יד) כל מי שהיה רחוק מן העיר נפטר ממלאכתו, וחוזר ובא ותוקע שניה, (טו) הקרובים נכנסין לעיר, (טז) שלישית תוקע והיו מסמינין את החמין, ומדליקין את הנרות, גמר לתקוע היתה קדירה על גבי כירה, היו מניחין אותה בארץ, ואם היה נר ביד אשה היתה מנחת אותה בארץ, השבת בחצוצרות היא מתקדשת, וכן ראשי חדשים והמועדים, שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות (במדבר י), וכשהיו נוסעין בחצוצרות היו תוקעין ונוסעין, שנאמר ותקעתם תרועה [שנית] ונסעו המחנות וגו' (שם טז), ובשבת בנסין בחצוצרות היו תוקעין, שנאמר ובהקהל את הקהל לתקועו (שם טז), וכשהצר מיצר תוקעין בחצוצרות, שנאמר וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות (שם טז), וכשהלכו לנקום במדין בחצוצרות עשו נקמה בהם, שנאמר וכלי הקדש והחצוצרות התרועעו בידו :

[ג] (יז) נקום בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך (שם לא ב). אמר ר' יהודה אילו רצה משה לחיות כמה שנים היה חי, שתלה הקב"ה מיתתו אחר נקמת מדין, אמר משה בשביל שאחיה אעכב נקמת ישראל מן המדינים, מיד וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים (שם טז ג), צדיקים, (יח) ולהלן בחר לנו אנשים (שם יז ט): לתת (את) נקמת ה' במדין (במדבר טז ג). הקב"ה אמר נקמת בני ישראל (שם טז ג), וימשה אמר נקמת ה', אמר להם הקב"ה (יט) דין שלכם מתבקש, שגרמו לי להזיק אתכם, אמר משה רבין העולמים אם היינו ערלים, או עובדי עבודת כוכבים, או כופרים במצות, לא היו רודפים אחרינו, אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו, הלכך הנקמה שלך, הוי לתת (את) נקמת ה' :

[ד] אלקה למטה אלה למטה (שם לא ד). יש אומרים שני אלהים מכל שבט ושבט שלה, ויש אומרים שלשת אלהים [מכל שבט ושבט], (כ) שנים עשר אלה חלוצי צבא, (כא) ושנים עשר אלה שהיו משמרין כליהם, ושנים עשר אלה לתפלה, ומגין שנאמר אלה למטה אלה למטה (שם): וימסרו מאלפי ישראל אלה למטה (שם טז ב). ומחו

הערות ותקונים

תקיעות תוקעין להנפיל את העם מן המלאכה, משנה סוכה דף נ"ז ע"ב, בע"ש היו מוסיפין שש, שלש להנפיל את העם מהמלאכה, ושלש להכדיל בין קדש לחול, ועיין בגמרא שבת דף ל"ה ע"ב, ח"ד שש תקיעות תוקעין ע"ש ראשונה להנפיל את העם מהמלאכה שבשדות, שניה להכדיל עיר וחמיות, שלישית להדליק את הכר, ועיין שם במאמר חנא דבי רבי ישמעאל: (יג) ועולה לנג נבזה של עיר, עיין ב"רש"י בגמרא שבת שם שהיה נג מיוחד בנבזה העיר והמנעיה לתקוע שם: (יד) כל מי שהיה רחוק מן העיר, היינו אותם שהם בשדות, עיין בגמרא שם, תקיעה ראשונה נמנעו העומדים בשדה מלעבוד מלעזור ומלהרוס ומלעשות כל מלאכה שבשדה: (טו) הקרובים נכנסין לעיר, כי אין הקרובין רשאים ליכנס עד שיבואו רחוקין ויכנסו טולס כאחד, גמרא שבת שם, ועיין שם גם בפרש"י: (טז) שלישית תוקע והיו מסמינין את החמין ומדליקין את הכר, בגמרא שם שלישית להדליק את הכר, הוא דברי ר' נתן, ואמרו שם שלישית סילק המסליק, והסמין המסמין, והדליק המדליק: (יז) נקום בני ישראל מאת המדינים ואחר תאסף אל עמך, אמר ר' יהודה מכאן החל להעתיק כעל מסדר ממדרש במ"ר, וכל אות ב' השמים: (יח) ולהלן בחר לנו אנשים, נמי לדיקים, שמ"ר פ"ב, מכלילת בשלח, וכ"ה גם בגדפס ובמדרש במ"ר, ובגדפס ובמדרש במ"ר טוסף עוד, וכן בגמרא תרומה על אנשים (איוז ד'), והמאמר הזה מובא בילקוט מטות רמז תשפ"ה בשם התנחומא: (יט) דין שלכם מתבקש שגרמו לי להזיק אתכם, וכ"ה בכ"י רומי וכ"י רח"ס, ובילקוט ובגדפס דפוס קאפשאטאניטא הריני ריקן שלכם מתבקשים שגרמו לי להזיק אתכם, ובה המדפוס דפוס וויניציא והשמים כל זה והלן, שכל המדפוס כנגדם כאלו מדפוסין שגרמו לי להזיק אתכם, ואחריו בה המדפוס מואנפוכה והשמים את אשר חייקן המדפוס מוויניציא, ואינו נמקומו, אלא אמר הקב"ה להם, הריני ואתם ויקו שלכם מתבקשים שגרמו לי להזיק אתכם. וכן הוא בכל הדפוסים האחרונים, והנה המלה ריקן או זיקן הוא בשעט. וז"ל דיקן, כי המלה יוגית תאגד ופי' דין ומשפט, עיין ערוך ערך דקיון. ובמדרש במ"ר הני' דיקן שלכם, וכזה במ"ר הני' בתנחומא אמר הקב"ה להם דין שלכם מתבקש שגרמו לי וכו', והביא בשם התנחומא כמו שראו בילקוט מובא כן בשם התנחומא, והוא בתנחומא שלפנינו בכ"י ולא בגדפס: (כ) שנים עשר אלה חלוצי צבא, זה בשם במדרש במ"ר ע"י שנת המעתיק: (כא) ושנים עשר אלה שהיו משמרין כליהם, בדפוס מואנפוכה טוסף ועליהם הוא ואמר שניך כעדר הקאנות וגו', וכן נמלא גם במדרש במ"ר, ואולי טוסף ע"ש המדרש, ולדעמי הוכיח מניה אחד ועליהם הוא ואמר שניך כעדר הקאנות וגו' להעיר על דברי המדרש חזית ש"ד אות ג', ר' יחזק סתר קרייה במלחמת

וימסרו, שהיו נמסרין זוגות זה לזה, וימסרו בעל כרחם, שתלה הכתוב מיתת משה אחר נקמת מדין, אמרו נלך למדין וימות משה נמנעו מליך, אמר הקב"ה למשה הפל עליהם גורלות על השבטים והם נמסרים סאליהם:

[ה] (כב) וישלח אותם משה (במדבר לא ו). הקב"ה אמר למשה נקום בעצמך, והוא שלח לאחרים, אלא על ידי שנתגל במדין, אמר אינו כדון שאני מיצר

למי שעשו לי מובה, (כג) המשל אמר באר ששתת סמנו מים (כד) אל תזרוק בו אבן. ולמה שלח לפניהם פינחס, אמר מי שהתחיל במצוה הוא גומרה, הוא השיב את חמתי, הוא יגמור את מצותי: וכלי הקדש (סג). זה הארון, (כה) שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (סז ט), ר' יוחנן אמר (כו) אלו בגדי כהונה שבהן אורים ותומים, שנאמר ובגדי הקדש אשר לאהרן וגו' (שמות כט ט): ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב (במדבר טז ט). (כז) ומה ביקש שם, אלא שהלך ליטול שכר של נ"ד אלף (כח) שנפלו בעצתו: ויקחו את כל השלל [וגו'] ויביאו אל משה (סז טז יב). להודיע שבחן שלא רצו ליטול הביזה עד שהביאו לפניו ואחר כך [נמלו] ברשותו: ויצאו משה ואלעזר הכהן (סז טז יג). להודיע עונותנותו של משה, (כט) שהיו כולם תלמידיו תלמידיו:

[ו] ד"א נקום נקמת בני ישראל. (ל) וז"ה לא יגרע מצדיק עיניו (אבות ז), מדר לא יגרע מצדיק עיניו, אין הקב"ה מונע מצדיק מדר שרוצה לראות בעיניו, מלמד שהיה משה סתאנה לראות נקמת חמדינים (לא) קודם שימות, ועליו נאמר ישמח צדיק כי חזה נקם (תהלים יא יא). (לב) ישמח צדיק זה משה, כי חזה נקם, נקמת מדין, פעמיו ירחץ בדם הרשע (סג), (לג) זה בלעם:

[ז] ומקנה רב היה לבני ראובן וגו' (במדבר לג ה). (לד) ולמדנו רבינו כמה מתנות טובות נבראו בעולם, (לה) [כך שנו רבותינו שלש מתנות ברא הקב"ה בעולם]

הערות ותקונים

במלחמת מדין, ודרשו שם שנין כעדר הקצוצות שנים עשר אלף נבדנה ושנים עשר אלף נמסירה כו' ע"ס: (כב) וישלח אותם משה, מופא בילקוט שם בשם התנחומא: (כג) המשל אמר, ז"ק דף ז"ב ע"א: (כד) אל תזרוק בו אבן, אחר זה נמלא בנדרים ונעשה נס במדרש במ"ד, ויש אומרים שאינה זו מדין שנתגל בה משה, שזו נגד מואב והיא חריבה עד טכסין, והוסף הרד"ל שזו נגד מואב במזרחית דרומית ארץ ישראל, אבל זו של משה סמוך למצרים בדרומית מערבית ארץ ישראל, וכן נמלא הכוססס בכ"י ספרדי ובכ"י ה' של אקספארד: (כה) שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו, היינו הארון והשלחן והמזבח, כמו שהביא רש"י ע"ה"ט (במדבר ז ט) ובספרי ממות פיסקא ק"ו וכלי הקדש הם ארון, שלחמן וכלי וכלי לראות כנגד את הקדש ומתו (במדבר ד') ועיין ברש"י במדבר לא ו', וכלי הקדש הם הארון והל"ח כו' פ"ס ועיין סופה דף מ"ז ע"א: (כו) אלו בגדי כהונה שבהן אורים ותומים, במדרש במ"ד שם אורים ותומים ז"ל שבהם, וכן חיקן הרד"ל ע"ס: (כז) ומה ביקש שם, סהדריין דף ק"ו ע"א בשם ר' יוחנן: (כח) שנפלו בעצתו, נדרים ובמדרש במ"ד טופס אחר זה, עליו נאמר כורה שחת בה יפול וגולל אבן אליו חסוב (משלי כו) והמנפית ממאנצובה הוסיף פה (סוף אות ג') משל להווא נמלא דהוא חילל למיסב ולמתבע קרני, ואודני דהוא ליה גזו מיניה, והוא לקוח ובמדרש סהדריין דף ק"ו ע"ס, אחר שהביא המאמר אמר ר' יוחנן שהלך ליטול שכר שגרים ולרבע אלף שהפיל מישרלל טייט אמר מר יושרלל כו' טיבה אמר רב הייט דלמיני אינשי נמלא אולא למיבעי קרני, אודני דהוא ליה גזיון מיניה, וגם אחר זה הוסיף המדרש ממאנצובה כל המאמר מן ויקחו את כל השלל (סוף אות ג') וכן המאמר ד"ה נקום את נקמת (אות ד') עד פרטו לו המזבח, וליתא בדפוס קאטשטאניטא ודפוס וויניאל, והוסיף כל זה מן מדרש במ"ד: (כט) שהיו כולם תלמידיו חמדי, ואפילו הכי הלך לקראתם: (ל) וז"ה לא יגרע מצדיק עיניו, מופא בילקוט אבות רמו תתק"כ בשם התנחומא: (לא) קודם שימות, נדרים ובמדרש סיים, והיה מנקה מן הקב"ה על כך שיראם נשינו: (לב) ישמח צדיק כי חזה נקם וישמח צדיק זה משה, מופא בילקוט חבלים רמו תתק"ו בשם התנחומא: (לג) זה בלעם, וכן בכ"י רומי וכ"י רח"ס נשלם פה המאמר, אבל בתנחומא הדפוס ובמדרש במ"ד מופא אחר זה הכוססס, אמר משה לפינחס ולאנשים הזבאים, עד רבות מהשבות בלב איש, וממלא נס בכ"י ה' של אקספארד ובכ"י ספרדי. וגרסה כי היה גם לפני רש"י ז"ל בכה"י אשר היה לפניו, כמו שהביא המאמר הוה 'הוסיף' ו"א ח' בשם התנחומא: (לד) ילמדנו רבינו כמה מתנות טובות נבראו בעולם, מופא נס בנדרים אות ה', ובעל המסדר את המדרש בג"ר הביא הלכה ג' מחנות נבראו בעולם, הנינו מלת "הלכה", ובאמת אין כאן הלכה כלל, רק דרך המסדר הזה בכל פסע שכתוב בתנחומא "ילמדנו רבינו" הנינו לו במדרש במ"ד אשר העתיק מהתנחומא מלת "הלכה". גם חסר במדרש שם המלות "חכמה וגבורה ועושר": (לה) כך שזו רבותינו. הוספתי

הכמה וגבורה ועושר, (לו) וזה אדם לאחת מהן נמל חמדת כל העולם, (לו) אימתי בזמן שבאות מאת הקב"ה, ובאות בכח התורה, אבל גבורתו ועושרו של אדם אינן כלום, שכן אמר שלמה שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגו' כי עת ופגע יקרה את כולם (קהל ט יא), וכן אמר ירמיה כה אמר ה' אל יתהלל חכם בהכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו (ירמיה ט כג), ומתנות אלו כיון שלא באות מן הקב"ה סופן להפסק ממנו :

[ח] (לח) שני חכמים שני חכמים עמדו בעולם, אחד מישראל, ואחד מאומות העולם, בלעם מאומות העולם, ואחיתופל מישראל, ושניהם אבדו מהעולם הזה

ומהעולם הבא, (לט) [שני גבורים עמדו בעולם, אחד מישראל, ואחד מאומות העולם, שמשון מישראל, וגלית מאומות העולם, ושניהם אבדו מן העולם], שני עשירים עמדו בעולם, קרה מישראל, והמון מאומות העולם, ושניהם אבדו מן העולם, למה שלא היתה מתנתן מן השמים, וכן אתה מוצא בבני נד ובני ראובן שהיו עשירים הרבה, ויהיה להם מקנה גדול, וחבבו את המקנה, וישבו להם חוצה לארץ ישראל, (מ) לפיכך גלו תחלה מן השבטים, שנאמר ויגלם לראובני ולגדי (דה"א ט יו), (מא) [מי גרם להם, על שהפרישו עצמן מן אחיהם בשביל מקניהם, ומניין ממה שקראו בענין ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד (ממדר לב ג)]:

[מ] (מב) ומקנה רב. וז"ה כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים (תהלים עה ז), מהו כי לא ממוצא וממערב,

לא ממה שאדם עמל ויוצא לסוחרה, והולך במזרח למערב נעשה עשיר, אפילו פורש בספינות, והולך ממזרח למערב, וחוזר על המדבריות, ועל ההרים, לא נעשה עשיר, (מג) מהו ולא ממדבר הרים, (מד) אמר ר' אבא כל הרים שבמקרא הרים, חוץ מזה שהוא רוממות, שאין אדם מתרומם מן הדברים הללו, ומה הקב"ה עושה, (מה) נוטל מזה

הערות ותקונים

הוספתי כמו שהוא בכ"י רומי ובגדפס, וגם בכ"י רח"ס ליתא להמלות כך שנו רבותינו, וגם שם הוא כמו בכ"י שלפנינו, ומוצא גם בילקוט ירמיה רמז רפ"ד, וגם שם הגי' כמה מהטות טובות נחתו בעולם חכמה וגבורה ועושר והשמים גם המלות ילמדנו רבינו, וכן ראינו אח"כ בילקוט מטות רמז תשפ"ו מוצא זה אחרי המאמר ומקנה רב וז"ה כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים כדרך בילקוט להסדיר הכסדר והביא ג"כ שלש מהטות אלו נבראו בעולם חכמה וגבורה ועושר, ונכון הגי' בלי מלות ילמדנו רבינו ולגרוס כך כמה מהטות נבראו בעולם חכמה וגבורה ועושר, והמלה כמה אין כאן מלת השלילה: (לו) וזה אדם לאחת מהן נמל חמדת כל העולם, כנדפס נוסף וכן נעתק גם במדרש במ"ר וזה בחכמה וזה בכל, וזה בגבורה וזה בכל, וזה בעושר וזה בכל: (לח) אימתי שבאות מאת הקב"ה ובאות בכח התורה, כנדפס אימתי בזמן שכל מתחת שמים ובאות מכה הגבורה של הקב"ה ובמדרש במ"ר במקום ובאות מכה הגבורה, הגי' ובאות מכה התורה, וכן יש לתקן כנדפס, וכן ראינו בכ"י ה' של אקספארד במקום מכה הגבורה של הקב"ה הגי' שם מכה התורה: (לח) שני חכמים, וז"ה כנדפס, שהוסיף המדפיס ממאגנטובה, ובדפוס ראשון דפוס של קאנשטאטניא וגם של וויניצ'א חסר מן שני חכמים עד ז' עשירים, ובמדרש במ"ר גורס שני רבותינו, ובעל הילקוט השמים כנ"ל המקומות המלות "שני חכמים": (למ) שני גבורים, חסר גם בכ"י רומי וז"ה רח"ס, והוספתי ע"פ הדפס, ומוצא גם בילקוט ירמיה שם כשם התחומא לכן נשמע בלי ספק ע"י שגגת המעתיק מן שני עד שני, והסר גם בילקוט מטות: (מ) לפיכך גלו תחלה מכל השבטים, עיין פתיחתא לדליה רבתי פ"ה: (מא) מי גרם להם, הוספתי ע"פ תחומא הדפס ומדרש במ"ר, והסר גם בכ"י רומי ורח"ס, ובמדרש במ"ר במקום מנין ממה שקראו בענין המורגל תמיד כסיום המאמר, הגי' "מנין ממה שכתוב בתורה": (מב) ומקנה רב היה לבני ראובן וז"ה כי לא ממוצא וממערב, מוצא בילקוט מטות רמז תשפ"ו וכן בילקוט שמואל רמז פ"ה כשם התחומא, ובילקוט תהלים רמז תתי"ד מן המאמר ד"ל הוא ג"כ מתחומא שלפנינו, והליון תחומא כמאמר שלפנינו מוסב על זה, ומוצא גם כן מוצא המאמר הוא נעדר ערך רב כשם הילמנו, ויש שינויים בין התחומא והילמדנו: (בג) מהו ולא ממדבר הרים, מכאן הוסיף המדפיס ממאגנטובה מאמר גדול אל התחומא, ולקח דבריו מן המדרש במ"ר פכ"ב אות ח': (בר) אמר ר' אבא כל הרים שבמקרא, בילקוט שמואל נטעות אמר ר' אבין, ומוצא לנכון בילקוט מטות ותהלים שם, ובגדפס אשר הוסיף המדפיס המאגנטובי הנידסא אמר ר' אבא סגנוניא, ובכ"י ססרדי אמר ר' אבא סגנוניא, ובמדרש במ"ר שם (אות ח') אמר ר' אבא מרומניא, יש לתקן סגנוניא, ולפינו נעשית סגנוניא, ובמדרש במ"ר מרומניא, וסגנוניא שם מקום, עיין מה שהעיר בזה הכר בעל סדר הדורות אות א' ערך ר' אבא סגנוניא: (בר) נוטל מזה

פרשת מסעי

הערות ותקונים

(א) ילמדנו רבינו, מוצא נב בנדפס אות א', ובעל מדרש במ"ר השמים המלות, "למדנו רבינו" ופניה "הלכה": (ב) מן הניים, פ' חיות ז"ל שודדים, ובעל מדרש במ"ר הני מן הניים, וכן כ"י רח"ס הני מן הניים, אולם כ"י רומי וכלי מייבטן (כ"י מייבטן שטק פ' הסעי) הני מן הניים. עיין בהערה שלאחריה: (ג) קד שט רכוחות, לאו בפירוט אחר, עיין במשנה ר"ס כ"ב פ"ב הני הני לניל מן הדלקה מן הניים מן ההנה הרי אלז כלכטי סעיר ויין להס אלפסיאמה לכל רוח, ונראה כי הרמב"ם גורם מן הניים, כמו שחזרה בגמרא שבה פ"ו ה"א הביא ירושלמי לניל נפשות שחזר מן עבו"ס או מן ההנה או מן המפלות, איך ספק שהיה כתוב מן הניים, ואח"כ הני עבו"ס, או היתה הני הכונה מיד הניים ואח"כ הני המדפסים מן העבו"ס. וגם בגמרא עירובין דף מ"ה ע"א היתה הני לניל מן הניים ומן ההנה מן המפלות. ובגמרא ב"ק דף ק"ד ע"א היתה במשנה המיל מן ההנה או מן הניים מן האו מן הלסטים, אולם בגמרא שם הביא המיל מן האכרים, כלילי היתה הני במשנה הניים: (ד) כשקם שאלו להרהר ברה וימלט, ור"ל שבה בנצח דכתיב ויקם דוד ויבחר ביום ההוא מפני שאלו (ש"א כב יא), הנה נובע בנצח, עיין ליקוט שמואל רמז ק"ל בשם הילמלד, ועיין מנחות דף ז"ה ע"ב, שחזר בדר"כ (ש"א כב יא) כ"כ"ו ב' צריכות: (ה) שאלו כתבים רעים מן הלכות לגדולי נפירי, בנדפס הסופר "שבת": (ו) מה היתה האומר נברה, פ' חזן לתחום, עיין עירובין שם: (ז) אחר להס ולי אחס שואלים, בנדפס נוסף אחר להס בדרמו, וכ"ה גם במדרש במ"ר: (ח) בדוד כתיב ודוד ברה וימלט, בנדפס הניא הכתוב ודוד גם וימלט (ש"א י"ז) אולם במדרש במ"ר הביא כמו כתיב שלפניו: (ט) ואומר לך עמי בא בחדריך, ואולי הטובה נבמה שהניא הכתוב הזה. ע"פ דרשתה לניל בתנחומא (ויאל אות ה') לך עמי בא בחדריך אל תעמוד כנגד השטן, אלא מן לך מקום, שהרי אלז נתיי מקום לשעה, שנאמר הניא אחר ימינו, נבוח עמד כנגד השטן ונפל, כנגד השטן